ગુજરાતી ત્રીજી ચોપડીના અર્થ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

પી. એચની કંપની.

અમદાવાદ.

ચંદ્રપ્રકાશ પ્રેસ.— અમદાવાદ.

સંવત ૧૯૫૭ સને ૧૯૦૧

કીંમત ૦-૩-૦

ગુજરાતી ત્રીજી ચોપડીના અર્થ.

કવિતાની સમજુતી સાથે.

પાઠ ૧ લો.

આળસુ=સુસ્ત, દરિદ્ર
ડાહ્યો=જબરો
રમતીઆળ=રખડેલ
પાલવવું=ફાવવું
ચોકી=પહેરો
દરમાં=નાના પ્રાણીને રેહેવાનુ ઠેકાણું
કીડીનું દર=કીડીનું ઘર
બચ્ચાં=છોકરાં
ચારો=ખાવાનું
આણવો=લાવવો
ધણી=માલીક
રસ્તો=માર્ગ

પાઠ ૨ જો.

ઝંખવાણો=ઝાંખો, વિલો.
નકામાં=કામ વગરનાં
વિચાર=મનસુબો
મચ્યાં=મંડયાં, લાગ્યાં
લગાર=જરાએ
નવરાશ=ફુરસદ
જગત=દુનિયા
જીવતર=જીંદગાની
ધુળ પડી જીવતરમાં=જીવવું નકામું ગયું
વલે=દશા
પસ્તાવો=દિલગીરી

પાઠ ૩ જો.

ટુંકા=નાના
જોરાવર=જોરવાળા
કોરે=કિનારે
ધાર=અણી
કઠણ=મજબુત
ઓછા=થોડા
ડાંસ=મચ્છર
ડીલ=શરીર
નર=પુરૂષ
હળ=જમીન ખેડવાનું હથિયાર
કોસ=કુવામાંથી ચામડાના કોથળા જેવું પાણી કાઢવાનું હોય છે તે
વગડાઉ=જંગલી
પૂરી પડે=પહોંચી વળે

પાઠ ૪ થો.

સ્વભાવ=મિજાજ, ટેવ
ગાળાગાળી=ખોટા વચન કહેવાં
રાજકુંવર=રાજાનો છો.

કરો	શિક્ષા=સજા	અણસમજુ=સમજણ વગરનો
ફર્યાદ=અરજ	માફ કરવું=જવા દેવું શિક્ષા નહિ કરવી તે	યાદ રાખવું=સંભાળી રાખવું
રડતાં=રોતાં	વડાઇ=મોટાઇ	સાર=ફાયદો
બંદીખાને=કેદખાને	વચન=બોલ	
દંડ=ગુન્હો કર્યા બદ્દલ પૈસા લેવા તે		

પાઠ ૫ મો.

ભાખતા=બોલતા	ભુંડા=નઠારા	ધણી=માણસ
જશ=આબરૂ	ભુંડુ=નઠારૂં	દુખિયો=હેરાન
બાલકી=નાની છોકરી	ખોટા=નઠારી	બાળક=નાનો છોકરો
તોલ=ભારવકકર	ખાય=સાંભળે	નર=પુરૂશ
મૂરખ=બેવકુફ	જગમાંથી=દુનિયામાંથી	નાર=બાઇડી

નઠારા નઠારૂં બોલતાં નઠારી ગાળો ખાય છે એવા મોટા બેવકુફની દુનિયામાંથી આબરૂ જાય છે. (૧) જે માણસ નઠારૂં બોલે ગાળો દે ને પોતે સાંભળે તેને બેવકુફ જાણવો તે ઘણો હેરાન થાય છે જે છોકરો કે છોડી જેવા બોલ બોલશે તેવો તેનો ભારવકર સ્ત્રી અને પુરૂશમાં નક્કી થશે.

પાઠ ૬ ઠો.

રીતભાત=ચાલ	રહેવાશી	બોલી=ભાષા
દેશ=મુલક	દક્ષિણી=દક્ષિણના રહેવાશી	ભાકર=રોટલી
ચોરણો=સુરવાળ	સાહેબલોક=વિલાયતના રહેવાશી	ઘાટ=ડોળ
પહેરવેશ=પોશાક	ચાલ=રીવાજ	હબશી=આફ્રીકાના રહેવાશી
ઘૂમટો=લાજ	બૈરાં=બાઇડીઓ	
મારવાડી=મારવાડના		

પાઠ ૭ મો.

કણ=દાણો	સંઘાત=સાથે	પ્રધાન=વજીર

સુકાળ=સારો વખત	હેરાન=દુખી	પોપડો=છાણમાટીનું પડ
ચંદી=ખાવાનુ=દાણો વિગેરે	સંગ્રહ=એકઠું કરવું	જંતુ=ઝીણાં જીવડાં
	કોઠાર=ભંડાર	દુબળાં=જોર વિનાનાં
ગંજીઓ=ઘાસના ઢગલા	ખાણ=મોટો પહોળો ખાડો	દર=કીડીને રહેવાનું ઠેકાણું
અચરજ=નવાઈ		
રૈયત=પ્રજા	દુકાળ=નઠારો વખત	ડહાપણ=અક્કલ

કીડી એ જુઓ કે ઝીણા પ્રાણીની જાત છે તોપણ તે દાણા એકઠા કરે છે વળી બધી સાથે મળીને સંપથી દરમાં રહેછે.

પાઠ ૮ મો.	પાળવું=રક્ષણ કરવું	માળો=પક્ષીને રહેવાની જગા
અનાજ=દાણા	અર્થ=માયનો=મતલબ	
પાંજરૂ=પોપટને રહેવાનુ ઘર	ફળ=કીંઘુ, જાંબુ, કેળાં વિગેરે	મરજી=નજર ધ્યાન

પાઠ ૯ મો.

અતોલ=ઘણોજ	મનુષ્ય=માણસ	બોલ=વચન
કાંઠલો=પટો	ધાક=બીક	સર્વને=બધાને
પ્રીત=હેત	અથાગ=ઘણોજ	ઉપજે=થાય
નગણું=નમેલું	અંગ=શરીર	ધારે=માને
સૂણતાં=સાંભળતાં	મીઠા=સારા	કાગ=કાગડો

પોપટ પાંજરામાં બેઠો બેઠો મીઠાં વચન બોલે છે તે સાંભળતાં બધાના મનમાં ઘણો હરખ થાય છે કોટે કાળો પટો અને નમેલું ગાતું નાક છે શરીરે લીલા રંગનો ને તે ધણીની બીક માને છે તે મોઠું બોલે છે તેથી માણસને ઘણું હેત થાય છે પોપટને બધા હેતથી પાળે છે પણ કોઈ કાગડાને પાળતું નથી.

પાઠ ૧૦ મો.	માન=આવકાર	નવાઈ=આશ્ચર્ય અજાયબ
વચન=બોલ	અસર=ગુણ	

નીવડવું=નીપજવું=થવું
દોંગાઇ=લુચ્ચાઇ
વાઘરી=માણસની જા
ત છે
ભુંડી=નઠારી
આડું=ખોટું
મીઠા=સારાં
તપાસ=તજવીજ
સોબત=સંગત
સોબતતેવીઅસર=એ
ટલે જેના સાથમાં
રહેવાનું હોય તેના
ગુણ આવે

પાઠ ૧૧ મો.

વડવાઇ=વડનાં ડાળામાં
થી દોરીઓ જેવા ફાં
ટા નીકળીને લટકે
છે તે
અસલ=પહેલાં
ઘટા=ગુફા
કાબર=એક જાતનું
પક્ષી
ટેટા=વડનું ફળ
આરામ=વિસામો
ઇમારત=મકાન
છાંયડો=છાંયો શીળો
થડ=ઝાડનો વચલો
ગોળ ભાગ
ડાળાં=ઝાડના આજુ
બાજુના ફાંટા
મૂળ=ઝાડનો જે ભાગ
જમીનની અંદર હો
ય છે તે
વેળા=વખત
રોપ્યું=વાવ્યું

પાઠ ૧૨ મો.

ડંખ=આંકડો
વિખ=ઝેર
કપાએલું=વઢાએલું
ચીપીઆ=ચીમટા=પ
કડવાનું હથિયાર
ચૂસવું=સોસવું
ચાઠા=ફોલ્લો થઇને
ફુટી જઇને લાલ
ચામડી જણાય તે
સૂજેલું=સુણેલું=ઉપ
સેલું
ફાટ=ચીરો
ટાઢક=ઠંડક
પીઠ=વાંસો
ઉપાય=ઇલાજ
ઇજા=દુખ
અવગુણ=નુકશાન

પાઠ ૧૩ મો.

વિલાયત=અંગ્રેજ લો
કનો મુલક
મૂર્ખ=બેવકુફ
ખબરદાર=હોંશીયાર
સુખી=આનંદી

પાઠ ૧૪ મો.

સુંવાળા=લીસા
નક્કર=પોલું નહી તે
ખરાડે છે=ગાયનું બો
લવું તે
મજલ=ખેપ=મુસાફરી
નિર્દય=દયા વગરનો
ખોંખારે છે=ઘોડાનુ
બોલવું તે
ફલંગો=કૂદકા
નાળ=લોઢાની એડી
સીમમાં=વગડામાં
ચીરો=ફાટ
બોજા=ભાર=વજન
વહે છે=ઉંચકે છે=ખમે છે
માયા=હેત
ચાહે=ઇચ્છે

પાઠ ૧૫ મો.

તન=મન
અંતકાળ=મરવાનો વ
ખત
પુંજી=પૈસો
લાલચ=લોભ
ધન=પૈસો
નીપજ=પેદાશ

પાઠ ૧૬ મો.

કૃપાળુ=દયાળુ
પેદાકરવું=બનાવવું
બનાવ્યું=કર્યું
વાનાં=વસ્તુઓ
કોપશે=ગુસ્સેથશે
રખવાળી=સાચવણ

પાઠ ૧૭ મો.

છોબંધ=છોએલું
કોટ=શહેરની આપાપાસ ચુનાની બાંધેલી ભીંત
જથો=ઘણાંભેગાં
હારબંધ=હારોહાર
અડચણ=હરકત
જનાવર=ચાર પગવાળાં પ્રાણી
સહજ=ઓછી મહેનતે
જવલે=ભાગ્યે
દરવાજા=કોટનાંબારણાં
ફળીઉં=મોહોલ્લો
ચૌટાં=બજાર
ગામ=જેમાં થોડાં ને નાનાં ઘર આવેલા હોય તે
શહેર=જેમાં સારાં મોટાં ચૌટાં ને ઘર આવેલાં હોય અને બધી વસ્તુ મળતી હોય તે
માળ=મેડા
હાટ=દુકાન

પાઠ ૧૮ મો.

ઇંદ્રિયો=શરીરના ભાગો
ધબાકો=અવાજ
માલુમ પડવું=ખબર પડવું
આકાર=ડોળ
બાસ=સોડમ
મજાના=સારી

પાઠ ૧૯ મો.

આંગણું=બારણા આગળની છુટી જગા
કોહાણ=કોહેલું. જેમાંથી ગંધ મારે તે
રળિયામણું=સારૂં ચોખ્ખું
ગંદવાડ=જેમાંથી ગંધ આવે તેવા પદાર્થ
જીવજંતુ=ઝીણાંજીવડાં
એઠવાડ=એઠું પાણી
ગંધ=ખરાબ વાસ
લાજ=શરમ
છુટ=મોકળાશ

પાઠ ૨૦ મો.

ચીર=લુગડાં
મધપુડો=મધમાખીનુંઘર
વાન=દેદાર
રચે=બનાવે
માપ ભરતર
સજજન=સારા માણસ
ખાપ=ચાટલું
ચીજો=વસ્તુઓ
રૂડો=સારો
ડાઘાડુઘી=ડાઘ
શુદ્ધ=સારૂં
ચિત્ત=મન

વસ્તુઓ ચોખ્ખી રાખવી ને ચોખ્ખાં લુગડાં પહેરવાં ઘર અને ચોક પણ ચોખ્ખાં રાખવાં ચોખ્ખેથી શરીર પણ સુખમાં રહે છે માખી માપ રાખો જે મધપૂડો સારો બનાવે છે તેમાં ડાઘાડુઘી દેખાતા નથી ખરેખરૂં સારૂં ચાટલા જેવું જણાય છે ચોખ્ખેથી મન રાજીમાં રહે છે

ને શરીરનું દેદાર પણ વળે છે ચોખ્ખેથી ચાર સારા માણસમાં માણસ ને આબરૂ મળે છે.

પાઠ ૨૧ મો.

દેદાર=સારો આબરૂ દાર જાગીરવાળો માણસ
દાખલા=ઉદાહરણ, દ્રષ્ટાંત
ગમ્યો=પસંદ પડયો
ઉઠયાં=નીકળ્યાં
ચપ્પુ=કાપવાનું નાનું હથિયાર
રૂપિયા=રૂપાના સિક્કા
છૈયાં=છોકરાં
ભલાં=સારાં
કાપ=ચીરો

પાઠ ૨૨ મો.

સાચાબોલું=ખરાબોલું
ગભરાવું=અકળાવું
ધીરજ=હિંમત
છાતીએચાંપીને=છાતી એ દબાવીને
વાંક=ગુનો
માની દેવો=કબુલ કરવો

પાઠ ૨૩ મો.

સંકટ=દુઃખ
પરલોક=બીજા લોક
હોડી=મછવો
સિંધુ=દરિયો
શુભ=સારૂં
ક્રોડ=લાખો
સહીએ=ખમીએ
દીનરાત=રાતદીવસ
સદા=હમેશાં
સરે=થાય
નક્કી=બરાબર

બધાં દુઃખ ખમીએ પણ સાચી વાત કહીએ જેથી બીજા લોકમાં પણ સુખ પામીએ ને રાત દીવસ સુખમાં રહીએ (૧) સાચું તે હમેશા સારૂં છે ને જૂઠેથી દુઃખ જણાય છે લાખો ઉપાય કરી જોઇએ પણ સાચેથી સુખ થાય છે (૨) સાચેથી હમેશાં કામ થાય છે ને જુઠેથી બરાબર થતું નથી કાગળનો મછવો કરીએ તેથી દરિયો તરાય નહીં.

પાઠ ૨૪ મો.

કાતરા=આમલીનીશીંગો
વટેમાર્ગુ=રસ્તે જનાર માણસો
સંગીન=મજબુત પોલું નહી તે
કચુકા=આમલીનાં બી
ચીકણું=ચીકાશવાળું
ચોખંડાં=ચાર ખુણા વાળાં
ફોરૂં=ટીપું
સ્વાદ=ગુણ
ઘટા=ઝુંડ
ખપ=કામ

પાઠ ૨૫ મો.

ચાટલું=આરશી
ભમર=આંખની ઉપર કમાનના જેવા જે

વાળ હોય છે તે
છાજલી=છજુ
પોપચું=આંખનુંઢાંકણ
રતાંધળો=રાતે આંધળો
રજ=ધુળ
ખાળવું=રોકવું
પાંપણ=પોપચા આગળ જે વાળ હોય છે તે
સારે છે=કરે છે
જતન=રક્ષણ
કાણો=એક આંખે આંધળો
આંધળો=બે આંખે જેને દેખાતું નથી તે
પાડ=ઉપકાર ગુણ

પાઠ ૨૬ મો.

કાતરવું=કાપી લેવું
ધાબળીઓ, કામળો, કામળીઓ =ઊનનાં જાડાં લુગડાં
ભરવાડ=રબારી ઢોર ચારનાર માણસની જાત
નિમાળા=વાળ
ઊન=ઘેટાંના શરીર ઉપરના ઝીણા વાળ

પાઠ ૨૭ મો.

કપાસ=રૂ જેમાંથી નીકળે છે તે
બળતણ=બાળવાનાં લાકડાં
કુંભાર=માટીનાં વાસણ બનાવનાર માણસની જાત
લટકતાં=ઝબકતાં
ઘાટ=ડોળ
કહેવત=કહેણી
કાંતવું=રૂના તાર કરવ
ભાખરી=ઘઉંની જાડી રોટલી
વણવું=જોડવું
કાજે=વાસ્તે

ચાકરી વિના ભાખરી નહીં એટલે મહેનત કરીએ તોજ ખાવા મળે.

પાઠ ૨૮ મો.

ધરતી=જમીન
થોક=ઢગલા
રાતાપીળારંગ=જાત જાતનાં
ધાન્ય=અનાજ
ખાંતે=હોંશે
ઉપાય=ઇલાજ

પીવા ખાવા પહેરવા અને શરીરે ઓઢવાને વાસ્તે મહેનત કરીએ તોજ જાત જાતનાં લુગડાં મળે (૧) જમીનમાંથી અનાજ તો ઢગલે ઢગલા થાય છે પણ હોંશથી ખેડીને વાવે નહીં તો કશું અનાજ પાકે નહીં (૨) આપણને પરમેશ્વરે બધા ઇલાજ આપ્યા છે પણ બળતણ અને વાસણ વિના રંધાય નહીં.

પાઠ ૨૯ મો.

હાલ=હમણાં	શણગાર=પોશાક	સરસ=સારૂ
વખત=વેળા	પરઘેર=બીજાને ઘેર	કાં=બીજો

તારે તારા કામનું આ વખતમાં જે જોઇએ તે તું હમણાં તૈયાર કર તને બીજો કોણ કરી આપે? ઝાડે તૈયાર લૂગડાં લગાડતાં નથી પણ રૂને કાંતે કાતે ને વણે ત્યારે સારો પોશાક તૈયાર થાય માટે ઘેર કે બીજાને ઘેર રહીને મહેનત કરે તો સારી રીતે ચાકરી કરતાં બાખરી પામે.

પાઠ ૩૦ મો.

ઝરવું=ટપકવું
સીબોળીઓ=સીંમડાનુ ફળ
રોગ=દુઃખ
પેટી=વસ્તુઓ ભરી રાખવાનું લાકડાનુસાધન
રળિયામણું=સારૂં
પોપટીઆ=પોપટનાંજેવાં
વિખ=ઝેર

પાઠ ૩૧ મો.

ડુંડું=કણુસલું જેમાં જાર બાજરી થાયતે
પૈસાદાર=પૈસાવાળા
ઉંબી=જેમાં ઘહું, ડાંગર, ને જવ થાયતે
કડબ=જાર બાજરીના લાંબા સાંઠા
બાજરીઉં=જેમાં બાજરી થાય તે
પૂળા=ભારા
ચોમાસું=જે વખતમાં વરસાદ આવે તે
શિયાળો=જે વખતમાં ટાઢ પડે તે
ઊનાળો=જે વખતમાં તાપ પડે તે

પાઠ ૩૨.

તલસરા=જેમાંથી તલ થાય તે
કઠોળ=મગ, મઠ, તુવેર, અડદ, ચોળા વીગેરે.
જવ, ડાંગર = એ અનાજ છે.
પોપટા=જેમાંથી ચણા નીકળે તે.

બાજરીઆમાંથી બાજરી ને કણુસલામાંથી જાર થાય છે ઉંબીમાંથી ઘઉં ડાંગર ને જવ થાય છે. તલસરામાંથી તલ થાય છે ને બધા કઠોળની શીંગો થાય છે. પોપટામાંથી ચણા થાય છે ને શેરડીમાંથી સાકર

ને ગોળ થાય છે ચોમાસાના ચાર મહીનામાં બાજરી ને જાર અને શિયાળામાં ઘઉં અને ચણા તે બધું તૈયાર થાય છે.

પાઠ ૩૩.

ચણતર=ચણવાનું કામ
ચાળીલેવું=નળીઆં ચઢાવવાં.
હાટડાં=તાકાં, ભીંતમાં મોટા ગોખલા જેવું કરીને બારણાં કરેલાં હોય છે તે,
ભોંયરૂં=ઘરની અંદર જમીનમાં જે છાની જગા હોય તે.
ઓશરી=ઘરનો આગલો ભાગ.
છાવરાવવું=છાદેવડાવવી
સાટું=કરાર.

કાથો=નાળીએરનાં છોડાંની દોરી.
પાયો=પ્રથમનો ભાગ
કરા=ઘરની આજુબાજુની ભીંતો
પછીત=ઘરની પાછળની ભીંત.
પાણીઆરૂં=પાણી મૂકવાની જગા.
ભો=બીક
પરશાળ=ઘરનો વચલો ભાગ.

પાઠ ૩૪.

બિરાજવું=શોભવું

પાટડા=બારવટીઆ
સાગ=એકજાતનું લાકડું
છોલાણું=છોદેવડાવવી.
ચોરસાં=ચારેબાજુ સરખી હોય તેવી ઈંટો
લુહાર=લોઢું ઘડનાર
છુટ=મોકળાશ
મજાનું=સારૂં
મણા=ખામી, કસર
છીંડી=ઘરની પાછળ થોડી ઉઘાડી જગા હોય તે.
મજાગરાં=બરડવાં

પાઠ ૩૫ મો.

છાજવું=શોભવું
ચુનાળાં=ચુનેથીછોયેલાં
નીર=પાણી
ગાલીચા=સારાં ઉંચી જાતનાં બિછાનાં
સુડા=એક જાતના પક્ષી
મૈના= „

ભૂપતિ=રાજા
ચિત્ર=છબી
માળીઆં=મેડા
રૂડાં=સારાં
રૂપાળાં=સારાં
દીસે=દેખાય
ખેંચી=કાઢી

શુદ્ધ=સારૂ
મીઠા=સારા
બેઠકો=બેસવાની જગાઓ
સેજ=પલંગ
ખાસી=સારી
બીછાવી=પાથરી

છજાં જાળીઆં ને મેડા સારાં શોભે છે ને બારીએ બારણાં સારાં શોભે છે પાણીઆરાં ઘડાં ને રસોડાં સારાં છે તે ઇંટથી ચણેલાં ને ચુ

નેથી છાએલાં છે. (૧) ત્રુટે અથવા ખુટે નહીં એવાં પાણીનાં ટાંકાં ભરેલાં છે તેમાંથી લોક વાંકા વળીને પાણી કાઢીને પીએ છે સુડા અને મેના મીઠાં વચન બોલે છે તેમનાં પાંજરાં પીતળે જડેલાં અને રંગે રંગેલા છે બેસવાની જગા કઠેરા અને અગાસીઓ બનાવી છે ને સુવાને વાસ્તે પલંગ ને હીંચોળા ખાટ સારી છે મનને પસંદ પડે તેવી રીતે ગલીચા પાથરી દીધા છે ને ભીંતે રાજાઓનાં ચીત્ર સારાં પાડયાં છે.

પાઠ ૩૬ મો.

કિલ્લા=પથરની બાંધેલી મોટી મજબુત ઇમારત
નાળાં=વહેળા
મરડીઆ=કાંકરા
પહાડ=પરવત
ડીલ=શરીર
ખપ=કામ
ધરતી=જમીન

પાઠ ૩૭ મો.

રાન=વગડો, જંગલ
અનેક=ઘણાંજ
પદાર્થ=વસ્તુ
હીરા માણેક } =ઘણાં કીમતી રત્ન
જામફળ, જાંબુ } =એ ફળ છે
કાજે=વાસ્તે
પાડ=ઉપકાર, ગુણ
જગત=દુનિયાં

પાઠ ૩૮ મો.

સેવા=ચાકરી
જંપવું=નિરાંતે બેસવું
દાઝ=બળતરા
ઉછેરતાં=મોટાં કરતાં
પજવતાં=હેરાન કરતાં
વેદના=દુઃખ

પાઠ ૩૯ મો.

અવસર=વખત
અમાપ=ઘણુાેજ
ડગમગ=ડગુમગુ
બરદાસ=ચાકરી
ઘડી=દીવસનો સાઠમો

ભાગ
દાસ=ચાકર
ઉમ્મર=જીંદગાની
ખાજ=ખાવાનું
લેશ=લગાર

લાજ=શરમ
વેઠીને=ખમીને
ઉપકાર=ગુણ
સમે=વખતે
નર=પુરૂશ

નાના બાળકનો પગ હાલ્યા ચાલ્યા વિના સ્થિર રહેતો નહીં તેમજ ખાવાનું પણ ખાઇ શકતો નહોતો પોતાની મેળે ઉઠી શકાતું નહીં તેને લગારે શરમ નહોતી એવા વખતમાં બાળકના ઉપર માબાપ દયા લાવી ને દુઃખ વેઠી ને સુખ આપે છે એ ઘણુાજ ગુણ છે કોઇ એવે વખતે

બે ઘડી ચાકરી કરે તો આખી ઉમર થતાં સુધી તે માણુસનો તે માણુસ ચાકર થઇને રહે.

પાઠ ૪૦ મો.

અદેખાં=ખારીલાં
અવતરવું=જનમવું
કુરકુરીઆં=કૂતરીનાં બચ્ચાં
ખારીલાં=ઝેરીલાં
ગેલ=લાડ
બોટીલાં=કૂતરીનાં બચ્ચાં
આડો=વાંકો
ઘુરકવા=દાંતીઆં કરવાં
ફળીઆનું=મોહોલ્લાનું

પાઠ ૪૧ મો.

થળ=કાંટો
ફુમતું=છોગું
પરડા=આવળની શીંગો
તુરાશ=ફીકાશ
નાઇડી=પૈડાંની વચમાંનો લાકડાનો ગોળ ભાગ
આરા=પૈડાના ફરતા લાકડાના કડકા
કુંડ=પાણીનો ગોળ બાંધેલો ખાડો
ઉતરડવું=ઉતારી લેવું
આગાં=મદગદાં

પાઠ ૪૨ મો.

શેખસલ્લી=ખોટા વિચાર ઉઠાવનાર માણુસનું નામ
તુરંગ=વિચાર
બહોળા=મોટા
ધુણાવવું=હલાવવું
ધાડવો=ઘી ભરવાનું વાસણ
માલીક=ધણી
વેપાર=રોજગાર

પાઠ ૪૩ મો.

સજડ=મજબુત
નસકોરાં=નાકનાં બે કાણાં
ડાચું=જડબું
વાચા=બોલી
નરસી=નઠારી
વાસ=સોડમ
દાઢ=જડબામાં જે ચાર મોટા દાંત હોયછે તે

પાઠ ૪૪ મો.

માંજરી=ભૂરી
ઘી આળું=ઘી વાળું
તીણું=ઝીણું
લૂખું=કોરૂં, ચોપડ્યા વગરનું
તલપ=કુદકો
બિગાડ=નુકશાન

પાઠ ૪૫ મો.

ઉલાઇ=બાલાઇ
પગરખી=જોડી
પછડાઇને=અથડાઇને
અડફટ=આંટી
અટવાઇને=વચમાં આવીને
અમથી=નકામી
વાંસે=પાછળ
ખાબોચીઆમાં=પાણીના ખાડામાં
હાલ=દશા

પાઠ ૪૬ મો.

ખીલવું=ફુટવું, પાંખડીઓ નીકળવી
ડાળાં=ઝાડના ફાંટા
અંગ=ભાગ
છોડવા=નાનાં કુમળાં ઝાડ
મુળીઉં=ઝાડનો જે ભાગ જમીનમાં હોય છે તે
વેહ=કાંણાં

થડ=ઝાડનો ગોળ ભાગ
ચૂસેછે=પીએછે
નરી=એકલી
કળી=ખીલ્યા વગરનું ફુલ

પાઠ ૪૭ મો.

લાગલાગટ=હમેશાં, દરરોજ
ખસખસ=અફીણનાંબી
ફણગો=ફાંટો
ટેટા=વડનું ફળ
રોપીએ=વાવીએ
સીચીંએ=રેડીએ, પાઈએ.

પાઠ ૪૮ મો.

વહેળો=પાણીનું નાળું.
તટે=કિનારે
ઉપકાર=ગુણ
ચટકો=બચકું
બદલો=સાટું
ઝાંપ=જાળ
આબરૂ=ઇજત, જસ
ગુણ=ફાયદો
લાગ=વખત

પાઠ ૪૯ મો.

ક્યારડા=ડાંગરના મોટા પહોળા ખાડા
પરાળ=ડાંગરનું ઘાસ
છાલાં=ફોતરાં, છોડાં
ચોખા=ડાંગરમાંથી જે દાણા નીકળે તે.
તરૂ=ઘરૂ, ડાંગરના છોડ
લીલાછમ=ઘણાજ લીલા.

પાઠ ૫૦ મો.

અચંબો=નવાઈ
છેડવું=છંછેડવું
બળ=જોર
ટેકો=આધાર
સંપસંપીને=હળીમળીને
નબળા=જોર વિનાનાં

પાઠ ૫૧ મો.

બીકણ=ઘણોજ બીએ એવો ભડકણ.
અજાણ્યું=ઓળખાણ વગરનું.
સોડમાં=પાસે
ટેવ=ખો, રીત

પાઠ ૫૨ મો.

દરિયો=સમુદ્ર, સાગર
રાશ=મોટાના ઢગલા.
ક્યારા=પાણીના મોટા પહોળા ખાડા.
અગર=મીઠું પાકે છે તે જગા.
ઉસડવું=ભેગું કરવું.
અગરિયો=મીઠું પકવનાર માણસ.
મટોડી=માટી

પાઠ ૫૩ મો.

મેલવું=મૂકવું
ભણીગણી=શીખી કરી.
કોથળો=થેલો, તે પાંચમણનો હોય છે.
પરમદહાડે=ત્રીજે દીવસે
કરા—ઘરની આજુબાજુની ભીંતો
ભાર=વજન
એકીવારે=એકદમ એકજ વખતે
સહેલથી=ઓછી મહેનતે.

પાઠ ૫૪ મો.

પંથ=રસ્તો.
પાણ=પથરા
લહીઓ=સારા અક્ષર લખનારો.
ખર=ગધેડો.
એંધાણ=નિશાની

છેદાયછે=કપાયછે
પંડિત=વિદ્વાન, ઘણું ભણેલો.
નીપજે=થાય
કપાય=ઓછો થાય
અભ્યાસ=મહાવરો
તોલ=બરાબર

ભણતાં ભણતાં પંડીત થાય અને લખતાં લખતાં સારા અક્ષર લખનારો થાય ચાર ચાર ગાઉ ચાલવાથી લાંબો રસ્તો હોય તે પણ ઓછો થાય.

પોપટ પણ મહાવરાથી બોલ બોલતાં શીખે છે પણ જે કાયર થઇ ને આળસ કરે તેને ગધેડાની બરાબર જાણવો. કુવા ઉપરના પાકા કાળા ને કઠણ પથરા દોરડાના ઘસારાથી કપાય છે એ નિશાની લેવી.

પાઠ ૫૫ મો.

જંગાલ=તાંબાનો કાટ
જસત, સીસું =એ ધાતુ છે
કાટ=મેલ
નરી=એકલી
જવલે=ભાગ્યે
તોલ=વજન
માંજીને=ઉકડીને

પાઠ ૫૬ મો.

ગદીઆણો=અરધો તોલો.
ઓગળવું=પીગળવું રસ થઇ જવો.
વરખ=સોના રૂપાના પાતળા પાનાં.
ટીપીટીપીને=ઘડીને
મસ=ઘણો
આંચ=ઝાળ

પાઠ ૫૭ મો.

ટીખળી=ગમતી
અટકચાળાં=અડપલાં કરનારાં
નિરાંત=જંપીને
અડપલાં=આડું અવળું બાઝવું.
ગલાંફાં=ગાળના બે ભાગ
માંકડાં=રાતા મોંનાં વાંદરાં
ચીડાય=ખીજવાય

પાઠ ૫૮ મો.

ચંડાળ=દુષ્ટ=પાપી
ઈન્સાફ=ન્યાય
અરે=ફીકર
દશા=હાલત
ગળેપડુ=બાઝીપડુ ખોટું બોલનાર
શાહેદ=સાક્ષી
વઢવાડ=તકરાર
માં=નહિ
હાથ ઉઠાવુંછું=હક ઉઠાવુંછું
હવાલે=તાબે

પાઠ ૫૯ મો.

વેળા=વખત
અઠવાડીઉં=સાત દીવસનું
વાર=રવી સોમ મંગળ બુધ ગુરૂ શુક્ર શની
પરમ દહાડે=ત્રીજે દી

વસે

દહાડો=એક રાતના બાર વાગતાથી બીજી રાતના બાર વાગતા સુધીના વખતને

આંગ્રેજ=વિલાયતના રહેનારી

પાઠ ૬૦ મો.

પહોર=દહાડાનો આઠમો ભાગ

મહિના=ત્રીસ દીવસનું સામટું નામ

આથમવું=દેખાતું બંધ થવું

મધરાત=અડધી રાત

પખવાડીઉં=પંદર દીવસનું

વરસ=બાર મહીનાનું

પાઠ ૬૧ મો.

ટાટ=સણનાં જાડાં કપડાં

ખેળ=લોટને ઉકાળીને કરે છે તે

સાહેબખાની=સારા ઉં

ચા કાગળ

ઘા=ચોવીસ કાગળ

ડહોંચીદેવું=હલાવીદેવું

ચાળણી=ઝીણાં ઝીણાં કાણાંવાળું વાસણ

ફટકડ=એક જાતનો ખાર

ઘુટવું=લસોટવું

તા, તાવ =એક કાગળ

કાગદી=કાગળ વેચનાર

સફેદ=ઉજળાં

માવો=કચરો

કરકરા=ખરબચડા

લીસા=સુંવાળા

પાઠ ૬૨ મો.

વૈતરૂં=મહેનત=મજુરી

આળોટવું=લોટવું

અમીર=સારો આબરૂદાર માણસ

ધીરજ=હીંમત

ખમીરહેછે=સહન કરી શકે છે

લાજ=શરમ

ગુણ=ફાયદો

પાઠ ૬૩ મો.

ડેહેલું=જનાવરને બાંધવાનું મોટા બારણાનું મકાન

ન્યાલ=પૈસાદાર

જણ=માણસ

ખોતરવા–ખોદવા

ભેદ–મર્મ–કારણ

ધન–પૈસા

ચરૂ–તાંબાનું મોટું વાસણ

પાઠ ૬૪ મો.

દેશાવર=બીજું ગામ પરમુલક

ઝળઝળીઆં–આંસુ

અભણ–ભણ્યાવિનાનો

મથાળું–પ્રથમનોભાગ છેક ઉપલો ભાગ

ફાળ–ધ્રાસ્કો

ઠોઠમોઠ–ભણ્યા વિનાનો–અભણ

નામું–ચોપડામાં હીસાબ લખી રાખવો તે

માઠી–ખોટી

પસ્તાવો–દીલગીરી

પાઠ ૬૫ મો.

અભિમાન–અહંકાર	સરદાર–ઉપરી	રાય–રાજા
નિશાની–એંધાની	અસાર–ખોટું	વ્હેમ–શક

ઉર–મન
બકવું–બોલવું
સાર–સારું

જન–માણસ
અપાર=ઘણો

વડી–મોટી–ઘણી
બકતો=કહેતો

મૂરખને માથે શીંગડાંની એંધાની હોતી નથી પણ જેને સારા નઠારાનો વિચાર નહીં તેને મૂરખ જાણવો એકે અક્ષર આવડે નહીં ને મનમાં ઘણો અભિમાન કરે તેને આખી દુનિયામાં બધા મુરખનો ઉપરી જાણવો વ્હેમ ભરેલી મોટી વાતો ઘણી ઘણી કહેતો જાય અને કોઇની શીખામણ સાંભળે નહીં તેને મુરખનો રાજા જાણવો.

પાઠ ૬૬ મો.

શેતૂર–એકજાતનું ઝાડ
પતંગીઉં–ફુદું
હીરાગળ–રેશમી
તાંતણો–તાર
મૂગટા–અબોટીઆં મરદને પહેરવાનું રેશમી લૂગડું
કોશેટા–કોકડા
ખદખદતું–ઊકળતું
અબોટીઆં–રેશમી લૂગડાં
ગજીઆણી, મશરૂ, કિનખાબ – રેશમી લૂગડાનાં નામ

પાઠ ૬૭ મો.

પાપ–ખોટું કામ
છેતરવું–દગો કરવો ઠગવું
સંતાડવું–છૂપાવવું
ચૂકવવું–પતવવું
કરડી–ખોટી માઠી
પડીઓ–પાંદડાનું વાડકા જેવું બનાવેછે તે
સરત–નજર
માઠું–ખોટું
નાનપણ–નાની ઉમર
મોટપણ–પૂરતી ઉમરનો

પાઠ ૬૮ મો.

માતેલો=જબરો
નબળો=જોર વિનાનો
સાંઢ=આખલો
આંટો=ફેરો, ધક્કો
તુચ્છ=હલકો
અહંકાર=અભિમાન
ધરાઇને=ખુબખાઇને
તોબા=ત્રાહ, ત્રાહ, હેરાનગતી
ગણગણતો=બોલતો
નીચ=હલકો
વેદના=દુઃખ
હલકો=નબળો, જોર વિનાનો

પાઠ ૬૯ મો.

કરોળીઓ=એક જાતનું પ્રાણી
હરાવવું=થકવવું
બહેકવું=અકીજવું
જાળું=કરોળીઆનું ઘર
જીતવું=બીજાનેથકવવું
શેર=ચાળીસ રૂપિઆ ભાર
ગર્વ=અહંકાર
ફાંફાં=આડીઅવળી નકામી મહેનત
અટવાતો=ગુંચાતો
બરોબરી=સરખાવણી

કેવળ=પૂરેપૂરી

પાઠ ૭૦ મો.

ઘડી=દીવસનો સાઠ
મો ભાગ
પળ=ઘડીનો સાઠમો
ભાગ
તરતું=ઉપર રહેતું
ટંકોટંક=પુરેપુરં
ડુબીજવું=દબાઇજવું
મંદિર=દેવસ્થાન
જોષી=જ્યોતીષ અથ
વા આવતો વખત
ની હકીકત શોધી
આપનાર
માપ=વખત
વેળ=ઝાણું

પાઠ ૭૧ મો.

મોહર=પંદર રૂપિઆ
કિમતનો સોનાનો
સિક્કો
કસબ=હીરની દોરીને
ધાતુના તાર સાથે
વણીને કરે છે તે
વેઢ=આંગળીએ પહેર
વાનો સોનાનોદાગીનો
કંદોરો=કેડે પહેરવા
નો રૂપાનો દાગીનો
મોંઘી=ઘણી કીમતની
રૂપિઆ=રૂપાનોસિક્કો
સુંદર=સારાં
ચળકતાં=શોભીતાં
કંઠી=કોટે પહેરવાનો
સોનાનો દાગીનો
કડાં=હાથે પહેરવાનો
સોનાનો દાગીનો
કલ્લાં=બૈરાંને પગે પહે
રવાનો રૂપાનો દાગીનો
સાંકળાં=હાથેપગે પહે
રવાનો દાગીનો
તાલેવર=પૈસાદાર
પાવલી } રૂપાના
બેઆની } સિક્કા

પાઠ ૭૨ મો.

નાખુશ=દીલગીર
ટટાર=સીધા
ભોંયગમ=ભોંયની તરફ
ખુશ=આનંદ, મજા,
ગમત
પોતીકા=પોતાના

પાઠ ૭૩ મો.

વાચા=બોલી
ભાન=સરત, ખબર
સાદ=અવાજ
રડેછે=રૂએછે
પુણ્ય=ધર્મ

પાઠ ૭૪ મો.

કોમળ=કુમળું
રમૂજી=આનંદી, ગમતી
ચંચળ=હોંશીઆર
રળિયામણું=શોભીતું
ઝિભા=ઝોધા
પટા=ઝાંટા
રૂવાંટા=શરીર ઉપરના
વાળ
ચીતારા=ચીતરવાનું
કામ કરનાર

પાઠ ૭૫ મો.

કાંચળી બૈરાંને શરીર
ઉપરપહેરવાનું લુગડું
પીઅર=બૈરાંને બાપનું
ઘર
મોસાળ=મામાનું ઘર
ટેવ=પ્રકૃતી, ખો
હરખ=આનંદ
ઠેસે=ઠોકરે
મોં ઉતરી ગયાં=નિરાશ
થઇ ગયાં
રીસ=ગુસ્સો, ક્રોધ
વાંક=ગુનો
તેડીને=બોલાવીને
શાબાશી=વાહવાહ

પાઠ ૭૬ મો.

નિંદે=બદબોઇ કરે	જણ=માણસ	સદા=હમેશાં
બળવંતા=જોરવાળા	ચેન=મજા, ગમત	લેશ=લગાર
કલેશ=કજીઓ, કંકાસ	શોક=દીલગીરી	ગીતો=કવિતાઓ, ગરબા
હળતાં=મળતાં	લાજ=આબરૂ	માતા=મા

આપણ બંને જણ ભાઇ અને બેન હળીમળીને સંપથી રહીએ તો સુખ અને ગમત થાય લડે અથવા રૂએ તો ઘણી દીલગીરી થાય આબરૂ ઓછી થાય ને લોક બદબોઇ કરે હે જોર વાળા પરમેશ્વર બાપ અમને હમેશાં તું સંપ આપ જેથી અમારા દહાડા સુખમાં જાય અને કોઇ દિવસ લગારે કલેશ ન થાય બાળકો હળીમળીને રહેતાં હોય અને કદી કોઇ લડે અથવા રૂએ નહિ ખાઇપીને ફરતાં ફરે અને સારી સારી કવિતાઓ ગાય તે જોઇ ને મા મનમાં ખુશી થાય.

પાઠ ૭૭

ટપકાં-ટીપાં
ઝમવું-ટપકવું
ધુમસ-શિયાળામાં સવારમાં બેગળેથી ધુમાડા જેવું પાણી પડે છે તે
કરા-ઠરી ગએલા પાણીના ઢેફાં વાદળમાંથી પડે છે તે
રૂપ-ડોળ
ગગન-આકાશ
ઠાર-હીમ
બરફ-ઠરીગએલું પાણી
વરાળ-પાણી ઉનું થઇને જે ધૂમાડા જેવું નીકળે છે તે.
તાસક-ધાતુનું પહોળું થાળી જેવું વાસણ
ગરમી-તાપ
ઝાકળ-ઝાડનાં પાંદડાં ઉપર મોતીના દાણા જેવું પાણી પડેલું દેખાય છે તે

પાઠ ૭૮

જીવદાન-જીંદગાની જીવ બચાવવો તે
મહારાજ-મોટારાજા
કાલાવાલા-આજીજી કરગરીને કહેવું તે
સામર્થ્ય-જોર
ઊનાળો-તાપનો વખત
પંજામાં-હાથમાં
બનશે-થશે
ટાળીશ-કાઢીશ
શેખી-ટીશી બડાઇ
ભાન-ખબર
ઘેલો-ગાંડો બુદ્ધીવગરનો

પાઠ ૭૯

હાજર-તૈયાર
તરણું-તણખલું
બજાવશે-કરશે

દાસ—ચાકર
જાળ—પ્રાણીને સપડા વવાનું સાધન દોરી ને ગુંથીને કરેછે તે
બદલો—સારૂં
પ્રસંગ—વખત

પાઠ ૮૦

મધ્યમ—સાધારણ વચ લા વડના
પુષ્કળ—ઘણા
થેલી—કોથળી
બરડાનાં—વાંસાનાં
જડ્યું=ડાચું
વાટે=રસ્તે
જખમ=ઘા
પ્રસરે=ફેલાય

પાઠ ૮૧ મો.

શણ=એકજાતનાછોડ
સાંઠીઓ=સોટીઓ
બોયાં=શણના સાંઠી ઓના માંહેનો ગલ
રેસા—તાંતણાં
સૂતળી=શણનીદોરી
દીવાસળી—દીવો કરવા ની સળી
ટાટપટી—સૂતળીનાંટાટ
છોડ—નાનાં કુમળાં ઝાડ
માણસપૂર—માણસની બરાબર
છેટેથી—આઘેથી
કોહીજાય—સડીજાય
મરડીને—આમળીને

પાઠ ૮૨ મો.

શિયાળવાં—એક જાત નાં જનાવર તે કૂતરા ના જેવાં હોયછે
વાઢ—શેરડીનું ખેતર
બોડ—જનાવર જમીન માં ખાડો ખોદી ર હેવાજેવું કરે છે તે
ટોળું—એકઠા મળવું તે
લાગ—દાવ, વખત
એકાત—એકલી

પાઠ ૮૩ મો.

લોભીઓ—લોભવાળા
જમણવાર—જમવાનું
પડપૂછ—તજવીજ
લાભ—નફો, ફાયદો
વિઆયાં—વધ્યાં બ ચ્ચાં થયાં

પાઠ ૮૪ મો.

ધુતારા—ઠગારા, મફત નું પડાવી જનારા
નાદાન—બુદ્ધી વગરનો મુરખ
આદમી—માણસ
ફરીને—બીજી વખત
વસતા—રહેતા

પાઠ ૮૫ મો.

ભીંડી—એકજાતનાછોડ
વાણ—ભીંડીની દોરીનું ઘુંચળું
ટકાઉ—મજબુત

પાઠ ૮૬ મો.

પાર—કાંઠો, કિનારો
સઢ—વહાણમાં પવન ભરાવાને જે ચાદ રો બાંધે છે તે
મછવો—નાનું વહાણ તે લાકડાનું બને છે
ખારવા—ખલાસી, વ હાણચલાવનારમાણસ
હંકારવું—ચલાવવું
સીધું—ખાવાનીજણસો
સામાન—વસ્તુઓ
માછી—ભોઇ, વહાણ ચલાવનાર માણસની જાત
હલેસાં—ચાટવા,
તોપ—દારૂછોડવાનું મો ટું હથીયાર
ભાગ્યે—કોઈક વખતજ
સમાઈજાય—માઈરહે
સુદ્ધાં—સાથે

પાઠ ૮૭ મો.

ઢેકો–ટેકરો
રેતાળ–રેતીવાળી
રણુ–રેતીનું મોટું મેદાન
ચરબી–માંસ, લોહી,
સંદેશો–ખબર
પોષણુ–રક્ષણુ
મુસાફરી–ખેપ, મજલ
સાંઢણી–ઊંટની માદા
પીઠ–વાંસો
વાટે–રસ્તે
સાંઢીઆ–ઘણું ઝડપ થી ચાલનારા ઊંટ

પાઠ ૮૮ મો.

વેલા–ભોંયપર લાંબું દોરી જેવું જે પથરાય છે તે
સૂરણ, રતાળુ, શકરીઆં, બટાટા, અળવી – એ કંદછે તે ખાવાના કામમાં આવે છેને ભોંયમાં થાયછે
કંદ–જે ભોંયમાંથાયતે
તળવું–તેલમાં શેકવું
તાંદળજો–એક જાતના છોડવા તેનાં પાંદડાં ખાધામાં આવે છે
પોઇ–એક જાતનાવેલા તેનાં પાંદડાં ખાધામાં આવે છે
બાફીને–રાંધીને

પાઠ ૮૯

સેકટો–એકજાતનું ઝાડ તેની શીંગો અને ફળ ખવાય છે
અગથીઓ, કડો – એકજાતનું ઝાડ તેનાં ફુલ ખવાય છે
વટાણા, લાંગ, તુવેર, વાલ – એ અનાજછે તેને કઠોળ કહે છે.
કુમળી–કુણી
કેરી, જાંબુ, નારંગી, કેળાં – એ ફળ છે

પાઠ ૯૦

મેળવણી–એકઠું કરવુ
કંસારા–ધાતુના ઘાટ બનાવનાર
કલઇઘડા–કલઇ ઘડવાનું કામ કરનાર
ભેગ–મેળવણી એકઠું કરવું તે
ગાળીને–રસ કરીને
નરી–એકલી

પાઠ ૯૧

ગોળીઓ–સીસાની લખોટીઓ
બંદૂક–દારૂ છોડવાનુ નાનું હથિયાર
કાંતીલોઢું–કલઇ ચઢાવેલું લોઢું
કાંસું–તાંબું ને કલઇ મેળવીને બનાવેછે તે

પાઠ ૯૨

બિહામણી–બડકણુ બીએ એવી
મધમાખ=મધબનાવનારી માખો
મધપૂડો=મધમાખીનું ઘર
રીંછ=એક જાતનું જનાવર
રાની=વગડાઉ જંગલી
પંજા=હાથનાંઆંગળાં

પાઠ ૯૩

બચરડીને=દબાવીને
છેડશે=હેરાન કરશે
ભમતાં=ફરતાં
કેડે=વાંસે

પાઠ ૯૪

રત=મોસમ
મોસમ=વખત
કુંપળ=ટીશી
આંબાગાળો=કેરીનો વખત
તરબુચ, ટેટી, રાએણુ } એ ફળ છે
કલ્લોલ=આનંદ ગમ્મત મજા
ટૈકા=ધાંટા
બફારો=પસીનો
ફણગા=ફાંટા

પાઠ ૯૫

ઘમઘોર=ઘણું જ અંધારૂં
ચમકારા=ઝબકારા
ગર્જના=અવાજ
કડાકા=કાટકા
પુર=ઘણું જોસબંધ આવવું તે
દુકાળ=નઠારો વખત
હેલી=દરરોજ મચ્યાં રહેવું
ઠામ=ઠેકાણે ઠેકાણે
મણા=ખામી કસર

પાઠ ૯૬

કપાસીઆ=કપાસનાંબી
કાલાં=કપાસનું ફળ જેમાંથી કપાસ નીકળે છે તે
હીમ=ઠંડ
તેજાનો=કરીઆણું
કુંડાળું=ગોળ ચક્કર
કઠોળ=મગ, મઠ, અડદ, તુવેર વિગેરે
બેવડાં=બે પડનાં
મહા=મોટું ઘણું
ઠુંઠવાઇને=ઠરી જઇને

પાઠ ૯૭

ચૂડા=બૈરાંને હાથે પહેરવાની જણસ. તે દાંતના અથવા લાકડાના બને છે.
દુશ્મન=શત્રુ
રમકડાં=રમવાની વસ્તુઓ.
માણસપૂર=માણસની બરાબર
અટપટી=ગુંચાઇ રહેલી

પાઠ ૯૮

છત=હયાતી
લોંદો=લચકો
કસણવું=મસળવું
પણો=ઝીણી રેતી
ચોકઠું=લાકડાનું ચાર ખુણાવાળું ચોરસ
અલગ=વેગળું ધીમે રહીને

પાઠ ૯૯

કોલ=ગારો
થર=થેપ પડ
સ્થીર=સીધી
પાયો=ઘરનો જમીનની અંદરનો ભાગ

પાઠ ૧૦૦

ખલાશી=ખારવા છાપરાં સાંચનાર માણસની જાત
કામડાં=વાંસનાં ફરસાડીઆં
બારોટીઆ=પાટડા
સરડવું-બાંધવું-કામડાં ભરી લેવાં
પકવાસા-છાપરામાં લાંબી લાકડાની ચીપો જડે છે તે
કરાઇ-લાકડાં વહેરનાર માણસ
વહેરવું-ભાગ કરવા
માળ-મેડો

ઢાળ—ઢળતો ભાગ

પાઠ ૧૦૧ મો.

છૂટા—નોખા—જુદા
ચરખો—રેંટીઓ
સૂતગડ—સૂતરનાં
ખાદી—સૂતરનું જાડું લૂગડું
પોત—કુમાશ
માદરપાટ—સૂતરના લૂગડાનું નામ
જગંનાથી } ઝીણાસૂતરનાંલૂગડાં
મલમલ }
જીંડવાં—ફાટયા વગરનાં કાલાં ડીંડવાં
પીલેછે=દબાવેછે
પીંજીને=ખંખેરીને

પાઠ ૧૦૨ મો.

બિંબ=કિરણ, આકાર
લાલાશ=રાતાશ
કરોડ=સો લાખ
ગાઉ=કોશ
વેળા=વખત
તેજ=ચળકાટ
ઝાડપાલો=ઝાડનાં પાંદડાં
ગરમી=તાપ
નીપજતો=થતો

પાઠ ૧૦૩ જો.

ચંદ્રમા=ચાંદો
અળાગો=વાંકોકાપો
દર્પણ=આરશી
પૂનેમ=પંદરમી તીથી મહિનાનો પંદરમો દીવસ
મુદ્દલ=લગારે
ગમ=બાજુ, તરફ
પૃથ્વી=દુનિયાં

પાઠ ૧૦૪ થો.

ઓજાર=હથિયાર
કહોડ=લવારની દુકાન
ગજવેલ=ખરૂં લોઢું
એરણ=જેના ઉપર દાગીનો મુકીને સોની લુહાર વગેરે ટીપે છે તે
ધમણ=દેવતા સળગાવવાની ફુંક મારવાની ચામડાની કોથળી
ચીજો=વસ્તુઓ
કોશ=નરાજ
બરડવાં=ચાપડા
સામાન=ચીજો વસ્તુ
પાળી=ચપ્પુ, છરી, કાપવાનું હથિયાર
ગમ=તરફ

પાઠ ૧૦૫ મો.

ઘડીઆળ—વખત જાણવાનો સાંચો
મધરાત—અડધીરાત
કલાક—અઢી ઘડી દહાડાનો ચોવીસમો ભાગ
અવર—કલાક
મિનિટ—કલાકનો સાઠમો ભાગ
અંગ્રેજી—અંગ્રેજ લોકની ભાષા

પાઠ ૧૦૬ મો.

મેલીએ—મૂકીએ
ધીમેધીમે—હળવેહળવે થોડેથોડે
વરાળ—બાફ, શેવાળ

પાઠ ૧૦૭ મો.

મેહ—વરસાદ
ભલું—સારૂં
સાંસા—તંગી
કૃપા—મહેરબાની
ઘટેછે—લાયકછે

પાઠ ૧૦૮ મો.

શ્વાસ—દમ, સાસ
નાડી—નાડ, નસ
મુડદું—લાશ, મરીગએલું, લોથ
અણસમજુ—સમજણવગરની

બફારો—પસીનો, ગરમી | પેસનીકળ=આવ જા | ખાતરી=નક્કીથવું

પાઠ ૧૦૯ મો.

ભાવ=ઉલટ, ઉમંગ, હોંશ	છુપાવવું=છાનું રાખવું	ઠગાઇતણો=ઠગાઇનો. લુચ્ચાઇનો
કુડી=નઠારી	શીખ=શીખામણ	તજો=મૂકીદો
ઠાઠ=ભપકો, ડોળ	શિક્ષા=શીખામણ	ખડેલું=આથડેલું
ઠાલો=નકામો	બાળકો=નાનાછોકરા	કળ=યુકતી
ભેદ=કારણ	અંતરે=મનમાં	ડાઘ=કલંક,એબ
આળ=તહોમત	આણે=લાવો	ગળી=એકજાતનો કાળો રંગ
છળ=કપટ, દગો	રૂડી=સારી	
પળી=ધોળાવાળ	ચાલ=રીવાજ	

હું તમને જે સારી શીખામણ શીખવું તે સુખેથી શીખો અને નઠારાની નઠારી શિખામણ માનસો નહીં હોંસથી ભણસો તો મર્મની ઘણી વાતો જાણશો હે બાળકો તમે એ વાત મનમાં લાવો નઠારી ચાલ ચાલશો નહીં ને સારી ચાલ ચાલો ને ઠગાઇનો નકામો ભપકો મુકી દો કોઇનું ઘડેલું ઘરાણું પડેલું કે આખડેલું હોય ને તે જો જડે તો મોઢેથી જઇને કહો કે જડેલું છે કપટથી કે કળાથી છેતરીને જો, છાનું રાખે તો તેથી આબરૂ ઓછી થાય ને લોકમાં તહોમત આવે પછી જ્યાં સુધી ધોળાવાળ આવે (મરે ત્યાં સુધી) તે ગળીનો ડાઘ (કાળા ટીલો) જતો નથી.

પાઠ ૧૧૦ મો.

ઠેઠ—છેક	તે, અડોઅડ	ડુંગર=મોટો ટેકરો
નિરાશ=આશા વગરનો નાઉમેદ	નિકાલ=ફડચો, તોડ ફેંસલો, છુટકો.	ચરતો=ઘાસ ખાતો
ગબડવું=ઢળી પડવું	વસમો=અઘરો, કઠણ	ચોતરફ=ચારેબાજુ
સાંકડો=પહોળો નહીં	અડોઅડ=પાસેપાસે	લાગ=દાવ
	સાંસા=તંગી, વાંધા	કદાપી=કોઇવખત
		મારગ=રસ્તો

સુઝે=જડે દેખાય

પાઠ ૧૧૧ મો.

તમાશો=ખેલ
ચતુરાઇ=ડહાપણ
વખાણવું=સારૂં કહેવું
વગળે=આગે
દૂરથી=છેટેથી
અંતે=છેવટે
હઠ=જક, મમત
સંકડાઇને=દબાઇને

પાઠ ૧૧૨ મો.

રસળવું=રઝળવું, ભટકવું.
વાણોતર=ગુમાસ્તો
ઉઘરાણી=આપેલા પૈસાની માગણી
પીતાંબર=ઉંચુ રેશમી અબોટીઉં
જાન=ગામડે જવાનો લગનનો વરઘોડો
નુકશાન=બીગાડ
દળણાં=લોટ દળવાની મજુરીનું કામ
પુરૂં કરતી=ગુજરાન ચલાવતી
વેલા=આપદા, હરકત
કાપડીઆ=કાપડ વેચનાર.
જુજ=હલકો, થોડો, ઓછો.
પગાર=મુસારો
વાયદો=ઠરાવ
પંડયા=બ્રાહ્મણની અટક છે.

પાઠ ૧૧૩ મો.

અબરખ=એક જાતનો સફેદ પડવાળો પદાર્થ
મદારી=ખેલકરનાર
નાસર્યા=નીકળ્યા.
સોંઘાં=સસતાં
હરમહિને=દરેક મહિને
મગન=ખુશી, રાજી
લેખવ્યું=ગણકાર્યું લક્ષમાં લીધું
ખાંચા=ભાગ
મજા=ગમત

પાઠ ૧૧૪ મો.

ગૃહસ્થ=સારો આબરૂદાર માણસ.
નાસાનાસ=ભાગંભાગા
બગલમાં=કાખમાં
સમાલવા=સાચવવા, તપાસવા
ભીડાભીડ=કચડાકચડી
ચંપાઇને=દબાઇને
પાડોસી=પાસેના ઘરમાં રહેનાર
નાખુશ=દિલગીર
બીધો=બીન્યો
ઉદાસ=દિલગીર
વીલે=ઝાંખે
રજા=છુટી બર તરફી કામ ઉપરથી છુટા થવું તે.
કાલાવાલા=આજીજી
ફેરો=ચકો આંટો

પાઠ ૧૧૫ મો.

સદાચરણ=સારી ચાલ
પહેલ=પહેલાં
સહેલ=સહેલાં
વાણ=બોલ
કોપવું=ગુસ્સે થવું

જે માણસ દુનિયામાં જન્મીને પહેલેથીજ સારી ચાલ ચાલે તે સહેલથી સુખ પામે જે જાણેલી વાતો કરે ને મીઠાં વચન બોલે બીજાના ઉપર ગુસ્સે થાય નહીં તેને ડાહ્યો જાણવો.

વાખ્યાઓ.

નકશો—આખી પૃથ્વી કે તેનો કોઇ ભાગ કે દેશ કે શહેર કે જીલ્લો ઇલાકો કે પ્રાંતનો નમુનો.

દેશ—જેમાં ઘણા ઇલાકા પ્રાંતો દેશી રાજો આવેલાં હોય તે.

ઇલાકો—જેમાં ઘણા પ્રાંત, એજન્સીઓ, સંસ્થાન વિગેરે આવેલાં હોય તે.

પ્રાંત—જેમાં ઘણા જીલ્લા આવેલા હોય તે.

જીલ્લો—જેમાં ઘણા તાલુકા આવેલા હોય તે.

તાલુકો—જેમાં ઘણાં ગામ આવેલાં હોય તે

ગામ—જેમાં થોડાં ઝુપડાં જેવાં ઘર હોય તે.

કસબો—તાલુકામાં મોટુ ગામ હોય તે.

શહેર—જેમાં સારાં મોટાં છોબંધ ને હારબંધ ઘરો હોય ને સારાં બજાર હોય ને બધી વસ્તુઓ મળી શકતી હોય ને જ્યાં સારો વેપાર ચાલતો હોય તે.

બંદર—નદી કે દરિયા કાંઠે આવેલું શહેર જ્યાં વહાણેથી માલ ચઢ ઉતર થાય તે.

રેલવે સ્ટેશન—જ્યાં આગગાડી ઉભી રહેતી હોય તે

ડુંગર—જમીનનો થોડો ભાગ ઉંચો હોય ને વધારે ઉંચા ભાગને પર્વત કહે છે,

અખાત—જમીન ઉપર લાંબા ગએલા સમુદ્રના ફાટાને.

નદી—મીઠા પાણીનો જે પ્રવાહ પર્વતમાંથી કે સરોવરમાંથી નીકળી ઢળતી જગામાં વહી સમુદ્રને મળે છે જે જગ્યાએથી નદી નીકળે છે તેને નદીનું મુળ કહે છે ને જે જગ્યાએ નદી સમુદ્રને મળે છે તેને નદીનું મુખ કહે છે.

સંગમ—એક નદી બીજી નદીને મળે તે.

ખાડી—સમુદ્રને મળતા પહેલાં ભરતીનું પાણી માંહે આવે એવું જે નદીનું મુખ પહોળું હોય તેને ખાડી કહે છે.

સમાપ્ત.